

CONCEPTUL ȘI SISTEMUL INFRAȚIUNILOR CONTRA INVIOLABILITĂȚII ȘI LIBERTĂȚII SEXUALE

Faigher Anatolie, *doctor în drept, conferențiar universitar interimar, Catedra de Drept, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*, **Cernomoreț Sergiu**, *doctor în drept, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, MECC*.

The issue of systematization and definition of crimes against sexual freedom and / or inviolability has been and is quite discussed in the literature. The diversity of opinions and the lack of an unambiguous position in this regard, determined the need to draft this article.

We propose for analysis some aspects regarding the system and the concept of crimes that threaten sexual freedom and / or inviolability.

Keywords: *sexual freedom, sexual inviolability, sexual life, rape.*

Relațiile sociale cu privire la inviolabilitatea sexuală și libertatea sexuală a persoanei determină necesitatea reglementării lor nu numai prin intermediul regulilor de conduită morală, etică, medicală dar și prin mijloace juridico-penale. Necesitatea reglementării juridice este determinată de faptul că relațiile sexuale a persoanei au valență social-umană importantă, fiind un atribut vital al conservării și continuității individului și a speciei umane.

Relațiile sociale cu privire la inviolabilitatea și libertatea sexuală sunt determinate de activitatea sexuală a persoanei, de dorința individului de a-și satisface necesitățile sexuale, având origini biologice. Satisfacerea necesităților sexuale poartă și un caracter social, deoarece relațiile sociale cu privire la inviolabilitatea și libertatea sexuală a persoanei reprezintă o parte componentă a relațiilor sociale conjugale. Luând în considerație faptul că familia reprezintă elementul principal al societății, atentatele asupra relațiilor sociale cu privire la inviolabilitatea sexuală și libertatea sexuală periclitează dezvoltarea și existența normală a societății.

Anume acestea din urmă au determinat necesitatea stabilirii restricțiilor la comiterea acțiunilor ilegale și a stabilit răspunderea penală pentru asemenea fapte. În acest context, statul protejează persoana contra atentatelor la inviolabilitatea și libertatea sexuală.

Problematika infracțiunilor contra inviolabilității și libertății sexuale continuă să se afle în centrul atenției teoreticienilor și practicienilor din domeniul dreptului penal, criminalisticii, criminologiei, medicinei legale etc. Dezvoltarea dinamică a relațiilor sociale reclamă necesitatea cercetării continue a naturii juridice a acestor infracțiuni, în vederea identificării căilor eficiente de prevenire și combatere a infracțiunilor contra inviolabilității și libertății sexuale a persoanei.

Libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei sunt proclamate drept valori sociale în mai multe acte normative internaționale, parte a cărora este și Republica Moldova. Astfel, Declarația ONU pentru eliminarea tuturor formelor de violență asupra femeilor, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 decembrie 1993, prevede că orice act de violență (atât în contextul componentei sale sociale, cât și-n contextual personal) presupune săvârșirea actelor ilicite, ce cauzează sau pot cauza persoanelor daune fizice sau psihice.

În contextul ratificării actelor respective de către Republica Moldova, protejarea libertății și inviolabilității sexuale a persoanei apare în calitate de îndatorire internațională a statului, din care decurge obligația pozitivă a legiuitorului de apăra aceste valori sociale.

Pericolul social care decurge din infracțiunile contra inviolabilității și libertății sexuale a persoanei constă, în primul rând, în răul provocat direct victimei, iar, în al doilea rând, în consecințele destabilizatoare pe care le provoacă în plan social asupra dezvoltării normale. Încălcarea libertății sexuale crează o stare de nesiguranță generală în societate, un dezechilibru grav pentru mediul social. De aceea, în condițiile amplificării violenței în Republica Moldova, ocrotirea persoanei prin mijloace de drept penal presupune, în mod necesar, sancționarea cu mai multă severitate a infracțiunilor contra inviolabilității și libertății sexuale.

Un rol decisiv în apărarea libertății și inviolabilității sexuale îl are legea penală, stabilind la Capitolul IV din Partea Specială a CP RM un cadru ordonat de incriminări, prin care se instituie răspunderea penală pentru faptele ilicite ce aduc atingere, în mod direct sau indirect, libertății, inviolabilității sexuale. Protejând drepturile constituționale, libertatea și inviolabilitatea persoanei, dezvoltarea normală fizică și psihică a minorilor, cinstea și demnitatea, legislația penală incriminează un șir de fapte ce atentează la componenta de activitate sexuală (art. 171-175¹CP RM).

Infracțiunile menționate aduc atingere valorilor sociale precum: libertatea, inviolabilitatea sexuală, sănătatea și dezvoltarea morală, fizică și psihică, cea ce creează starea de dezechilibru în relațiile sociale.

Deseori infracțiunile contra inviolabilității și libertății sexuale a persoanei sunt însoțite de fapte sau urmări grave, precum: decesul, provocarea vătămarilor corporale grave, medii, contaminarea cu boli venerice sau maladia SIDA, sinuciderea victimei.

Acte de violență sexuală, constituie o încălcare brutală a demnității persoanei, o traumă psihică ce exercită presiune morală și se răsfrânge negativ asupra vieții victimei, atât în familie, cât și în societate. Infracțiunile în cauză capătă o largă rezonanță socială, destabilizează considerabil situația din societate, ele fiind comise de persoane cu abateri/deviații psihice de orientare sexuală și alte patologii, care nu exclud răspunderea penală.

Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, în anul 2020 pe teritoriul Republicii Moldova au fost înregistrate 26,3 mii infracțiuni, dintre care 525 de infracțiuni privind viața sexuală (254 de infracțiuni de viol), fiind în scădere cu 17,0% comparativ cu anul 2019 și cu 37,2% comparativ cu anul 2016 [9].

Din datele statistice oficiale, putem observa că în Republica Moldova nivelul infracționalității în anii 2017-2020 [8] este în descreștere, cu toate acestea numărul infracțiunilor privind viața sexuală este semnificativ. Tendința este una alarmantă și ne pune într-o situație de disconcordanță între măsurile care se iau în vederea diminuării acestor infracțiuni, deoarece situația este una contradictorie. Dintr-o parte se iau măsuri pentru a diminua fenomenul în cauză, dar examinând datele statistice, observăm că tendința infracțiunilor privind viața sexuală este în descreștere nesemnificativă, iar măsurile de prevenire și combatere sunt ineficiente.

Astfel, în Republica Moldova, numărul de cazuri de infracțiuni privind viața sexuală înregistrate în ultimii ani se cifrează la: 360 - în anul 2006; 402 - în 2007; 442 - în 2008; 374 - în 2009; 504 - în 2010;

421 - în 2011; 559 - în 2012; 537 - în 2013; 565 - în 2014; [10] 639 - în anul 2015, 642- în 2016, 592 - în 2017, 611- în 2018, 644-în 2019, [8] 525 – în anul 2020 [9].

Conform informației - operative a Ministerului Afacerilor Interne privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova pentru luna aprilie 2021, pe teritoriul RM au fost înregistrare 8774 de infracțiuni, dintre care 169 de infracțiuni privind viața sexuală, cu 1,17% mai puține comparativ cu aceeași perioadă a anului 2020 (171 de infracțiuni privind viața sexuală) [10].

Infracțiuni privind viața sexuală, în calitate de sediul legislativ al acestora asigură protecție valorilor sociale, prin prisma a două aspecte, cărora le corespund două drepturi ale persoanei: dreptul la libertatea sexuală și dreptul la inviolabilitatea sexuală.

Primul drept constă în opțiunea de a dispune de modul discreționar în raporturile sexuale, libertate protejată prin reglementări normative, tradiții și de moralitate a societății. Prin urmare, persoana este liberă în decizia sa de a întreține raporturi sexuale, indiferent de oricare criteriu, cunoscând esența și urmările acțiunilor sale. În acest sens, relevante devin constatările autoarei M. Botnarenco, care menționează că – „libertatea sexuală presupune dreptul persoanei la autodeterminare în materia sexuală, bazat pe capacitatea persoanei de a conștientiza semnificația comportamentului conceput și de a consimți un raport sexual ori o altă acțiune cu caracter sexual, în lipsa unei modalități de constrângere exercitate din exterior” [2, p. 179]. Per contrario, realizarea raporturilor sexuale contrar voinței persoanei sau fără a obține în prealabil acesta, reprezintă violarea dreptului la libertatea sexuală.

Cel de-al doilea este dreptul persoanei de a i-se asigura inviolabilitatea corpului sub aspect sexual, împotriva oricăror acțiuni de natura ce implică raport/act sexual. Acest drept, în special, este destinat protecției persoanelor minore, care nu au dreptul (nici moral, nici juridic) de a realiza acțiuni de natura sexuală. În cazul infracțiunilor analizate ne referim, în special, la vârsta de până la 16/18 ani.

Evident că aceste două concepte – ”inviolabilitatea sexuală”, pe de o parte și „libertatea sexuală”, pe de altă parte, se intercalează. Ori în situații în care se aduce atingere libertății sexuale, în egală măsură se aduce atingere și inviolabilității sexuale.

Deci, pericolul social care decurge din infracțiunile privind libertatea/inviolabilitatea sexuală constă, în primul rând, în dauna provocată nemijlocit victimei, iar, în al doilea rând, în consecințele destabilizatoare pe care le provoacă în plan social asupra dezvoltării și derulării normale a relațiilor sociale. Încălcarea libertății sexuale creează o stare de nesiguranță generală în societate, un dezechilibru primejdios și grav pentru societatea per ansamblu. Anume acesta și constituie dezideratul, de la care se pornește în ocrotirea persoanei prin mijloace de drept penal, în mod special, sancționarea mai severă a infracțiunilor vizate.

Sediul legislativ al infracțiunilor care atentează în mod exclusiv și/sau primordial la libertatea și/sau inviolabilitatea sexuală, este intitulat „Infracțiuni privind viața sexuală”, Capitolul IV Partea Specială a Codului Penal al RM. Din start observăm carențe la formularea titlului acestui capitol, în acest sens autorii Paladii A., Cușnir V., Cernomoreț S. au menționat citat – ”... evidențind complexitatea noțiunii de viață sexuală, conchidem că prin intitularea capitolului „*Infracțiuni privind viața sexuală*”, legiuitorul a lărgit în mod nejustificat obiectul protecției juridico penale. În concluzie, considerăm că se impune modificarea titlului Cap. IV al PS a C. pen. din *Infracțiuni privind viața sexuală* în *Infracțiuni contra libertății și inviolabilității sexuale a persoanei*” [5, p. 38]. Incriminarea faptelor în cadrul acestui capitol, este determinată de tradițiile juridice ale Republicii Moldova, ca și moștenitoare a sistemului de drept sovietic, dar prioritar de relațiile sociale, care includ acelea modificări de ordin social, cultural, moral, etic etc., terminând asigurarea protecției juridico-penale libertății sau inviolabilității sexuale, în calitate de valori sociale.

În acest sens, autorii S. Brînză și V. Stati, menționează că infracțiunile privind viața sexuală reprezintă grupul de infracțiuni prevăzute în Capitolul IV din Partea Specială a Codului penal al

Republicii Moldova, fiind fapte socialmente periculoase, săvârșite cu intenție, care vatămă, în mod exclusiv sau în principal, relațiile sociale cu privire la viața sexuală a persoanei [4, p. 545].

O altă definiție a infracțiunilor privind viața sexuală este oferită de către autorul rus Ia. Iakovlev, care precizează următoarele: „infracțiunile privind viața sexuală sunt fapte social – periculoase, prevăzute de legea penală, care atentează la relațiile sexuale și sunt caracteristice regimului sexual ce s-a creat în societate, constând din săvârșirea, intenționată, cu scopul satisfacerii poftelor sexuale a subiectului sau a altei persoane determinate, a acțiunilor sexuale, ce încalcă interesele sexuale normale pentru acest regim între persoane de sex opus” [16, p. 64]. Din această noțiune rezultă că obiectul generic al infracțiunilor examinate sunt acele relații sociale, care sunt caracteristice regimului relațiilor sexuale create în societate, latura lor obiectivă constând în săvârșirea acțiunilor cu caracter sexual în privința unei anumite persoane, ce încalcă interesele ei sexuale. Conform laturii subiective astfel de infracțiuni prevăd o intenție directă și un scop special - satisfacerea poftelor sexuale a subiectului sau a altei persoane determinate. Este necesară pentru invocare, în contextul dat, opinia profesorului V. Kudreavțev, citat de A. Borodac, precum că necesitatea sexuală nu este cauza infracțiunilor privind viața sexuală. Noi condamnăm vinovatul, nu pentru această necesitate, ci pentru metodele antisociale de satisfacere a ei [1, p. 185].

A. Ignatov, încercând să definească infracțiunile privind viața sexuală, opinează că ele încalcă anumite relații sociale, considerând că scopul de satisfacere a poftelor sexuale nu poate fi semn determinant al infracțiunilor privind viața sexuală, deoarece prin aceasta se exclude posibilitatea recunoașterii drept infracțiune privind viața sexuală a acțiunilor cu caracter sexual social-periculoase, săvârșite din alte motive. Autorul consideră că infracțiunile privind viața sexuală se deosebesc de alte infracțiuni prin acel element comun: ele reprezintă formele cele mai periculoase ale încălcării principiilor generale ale moralității sexuale, stabilite în societate, în timp ce alte infracțiuni nu sunt legate de încălcarea normelor moralei sexuale. În afară de aceasta, A. Ignatov susține că comunitatea infracțiunilor privind viața sexuală constă, de asemenea, în faptul că ele sunt săvârșite cu scopul satisfacerii poftelor vinovatului, cât și ale altor persoane. Același autor susține că „infracțiunile privind viața sexuală constituie acele fapte social-periculoase, ce încalcă grosolan regimul stabilit în societate a relațiilor sexuale și principiile de bază ale moralității sexuale, îndreptate spre satisfacerea poftelor sexuale ale vinovatului, cât și ale altor persoane” [13, p. 8].

În același sens, s-a pronunțat și S. Brânză, care precizează că prin infracțiuni privind viața sexuală urmează să înțelegem „faptele social periculoase prevăzute de legea penală săvârșite intenționat ce încalcă în mod grosolan ordinea adoptată în societate în ceea ce privește relațiile sexuale prin intermediul atentării asupra libertății și inviolabilității sexuale a persoanei” [3, p. 174].

Autorii A. Paladii și A. Faigher, menționează că prin: „infracțiuni privind viața sexuală urmează să înțelegem acele acțiuni socialmente periculoase, prevăzute de legea penală, comise cu intenție, care încalcă dur ordinea stabilită în societate, privitor la libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei, îndreptate spre satisfacerea poftelor sexuale” [11, p. 264].

Relațiile sociale cu privire la viața sexuală a persoanei determină necesitatea reglementării lor nu numai prin intermediul regulilor de conduită morală, etică, dar și prin mijloace juridice. Ori acestea din urmă, asigură procrearea și conservarea omenirii.

Viața sexuală a persoanei a apărut odată cu persoană, privită în calitate de parte componentă a mediului social, din care făcea parte, iar caracterul și formele ei s-au schimbat pe măsură ce s-a reformat orânduirea socială, care, la rândul ei a influențat și relațiile sexuale, privite ca valori sociale.

Privite prin prisma biologic, relațiile sociale cu privire la activitatea sexuală au la bază necesitățile fiziologice, de a satisface necesitățile sexuale. Acestea din urmă nu pot fi privite separat de mediul social, ori atât normele moral-etice, cât și cele juridice, impun anumite limite, cum ar fi cele conjugale (respective extra-conjugale). Acest din urmă fapt, determina mereu implicarea puterii de stat în asigurarea protecției

familiei, în calitate de element de bază al societății și nu se limita doar la această. Anume acest fapt a determinat stabilirea restricțiilor la comiterea unor acțiuni ilegale în domeniul vieții sexuale a persoanelor și a stabilit răspunderea penală pentru asemenea acțiuni. Astfel, statul protejează persoana contra atentatelor la libertatea sexuală.

Libertatea sexuală poate fi privită ca și parte componentă a libertății individuale a persoanei, garantată de lege. Evident că orice libertate, inclusive și cea sexuală, nu poate fi acceptată în ipostaza în care aduce atingere altor libertăți sau drepturi.

O problemă discutată pe larg în literatura de specialitate este cea a clasificării infracțiunilor privind viața sexuală. La baza tuturor clasificărilor autorii plasează obiectul nemijlocit al atentatului.

Autorii S. Brînza și V. Stati, disting următoarele tipuri ale infracțiunilor privind viața sexuală: infracțiuni contra inviolabilității sexuale și libertății sexuale a persoanei și infracțiuni contra inviolabilității sexuale a minorilor [4, p. 549].

Astfel A. Piontkovki deosebește: 1) infracțiuni împotriva inviolabilității sexuale a persoanelor majore; 2) infracțiuni privind viața sexuală îndreptate împotriva minorilor și persoanelor, ce n-au atins vârsta pubertății; 3) alte infracțiuni privind viața sexuală [15, p. 148].

Profesorul N. Durmanov grupează infracțiunile privind viața sexuală în următoarele categorii: 1) infracțiuni care atentează la libertatea, sănătatea și demnitatea femeii; 2) infracțiunile ce atentează la libertatea, inviolabilitatea sexuală și dezvoltarea normală fizică, mintală și morală a minorilor; 3) homosexualismul [12, p. 183].

A. Ignatov, de asemenea, bazându-se pe evidențierea obiectului nemijlocit, propune următoarea clasificare a infracțiunilor privind viața sexuală: 1) atentate la libertatea sexuală a persoanei; 2) atentate la inviolabilitatea și dezvoltarea sexuală normală a minorilor; 3) atentatele la principiile de bază ale moralei sexuale care exclud manifestările desfrâului sub orice formă [13, p. 18].

O clasificare mai amplă a fost propusă de către Ia. Iakovlev, și anume: 1) infracțiuni contra libertății sexuale; 2) infracțiuni contra inviolabilității persoanei majore; 3) infracțiuni contra inviolabilității sexuale și dezvoltării sexuale normale și educației sexuale a minorilor; 4) infracțiuni, care atentează la relațiile sexuale între persoane de sex opus [16, p. 71].

Ultima clasificare indică la o oarecare comunitate a componentelor diferitor grupuri de infracțiuni privind viața sexuală, contribuie, în același timp, la delimitarea lor mai exactă.

În urma prezentării clasificărilor infracțiunilor privind viața sexuală, susținem clasificarea infracțiunilor prevăzute în Capitolul IV din Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova în:

- *infracțiuni contra libertății și inviolabilității sexuale* (destinate în principal, dar nu în exclusivitate persoanelor majore):

1) art. 171 CP RM - Violul; 2) art. 172 CP RM - **Acțiuni violente cu caracter sexual**; 3) art. 173 CP RM – Hărțuirea sexuală;

- *infracțiuni contra inviolabilității sexuale* (destinate în exclusivitate minorilor):

1) art.171 alin. (2) lit. b) CP RM - violul săvârșit cu bună-știință asupra unui minor; 2) art. 171 alin. (3) lit. a) CP RM - violul săvârșit asupra persoanei care se afla în grija, sub ocrotirea, protecția, la educarea sau tratamentul făptuitorului; 3) art.171 alin. (3) lit. b) CP RM - violul săvârșit asupra unei persoane minore în vârstă de până la 14 ani; 4) art.172 alin. (2) lit. b) CP RM - **Acțiuni violente cu caracter sexual** săvârșite cu bună-știință asupra unui minor; 5) art. 172 alin. (3) lit. a) CP RM - **Acțiuni violente cu caracter sexual** săvârșite asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a atins vârsta de 14 ani; 6) art. 172 alin. (3) lit. a/1) CP RM - **Acțiuni violente cu caracter sexual** săvârșite asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau în tratamentul făptuitorului; 7) art. 173 CP RM - Hărțuirea sexuală; 8) art. 174 CP RM - Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit

vârsta de 16 ani; 9) art. 175 CP RM - Acțiuni perverse; 10) art. 175¹ CP RM - Ademenirea minorului în scopuri sexuale.

Așa cum am menționat anterior, viața sexuală are o structură complexă și nu toate elementele acesteia necesită a fi supuse apărării prin intermediul normelor de drept penal. În primul rând, prin viață sexuală - ca valoare socială ocrotită de legea penală - urmează să se înțeleagă doar relațiile sexuale dintre oameni. Alte forme de satisfacere a poftii sexuale cum ar fi: zoofilia, necrofilia, azofilismul - nu intră în noțiunea de viață sexuală (ca valoare socială), nefiindu-le asigurată protecția juridică prin componentele de infracțiune incluse în Capitolul IV al Părții Speciale a CP RM [14, p. 262].

În cel de-al doilea rând, trebuie de plecat de la premisa indubitabilă după care viața sexuală este formată din două componente: biologică și socială.

Componenta biologică a vieții sexuale (care include asemenea elemente cum ar apariția sau dispariția atracției sexuale față de o persoană, alegerea modurilor de satisfacere a poftii sexual) reprezintă o componentă mai intimă, care face parte din forumul lăuntric al persoanei, fapt pentru care nu poate fi supusă controlului din exterior, fiind illogic ca această componentă să fie apărută prin normele de drept penal [14, p. 262].

Componenta socială, în comparație cu cea biologică, poate să se modifice în timp, fiind încorsetată în normele morale și de drept existente în societate, la necesitate putând a fi apărută prin normele de drept penal.

La rândul său, componenta socială este formată din trei elemente și anume: 1) contextul social de întreținere a relațiilor sexuale; 2) conținutul motivațional; 3) temeiurile apariției relațiilor sexuale.

În ceea ce vizează contextul social acceptat sau tolerat de societate, acesta poate fi reprezentat de instituția căsătoriei, concubinaj, adulter, atractivitate reciprocă bazată pe sentimente de dragoste etc. Contextul în care are loc apariția relațiilor sexuale, din punct de vedere al socialului se poate încadra, de cele mai multe ori, în sfera moralului (de exemplu, căsătorie, concubinajul baza pe sentimente reciproce etc.), însă pot fi și amorale, precum este adulterul. Oricare ar fi natura acestora, legiuitorul autohton, reieșind din standardele sociale acceptate în cadrul comunității noastre, nu a înțeles să incrimineze anumite temeiuri amorale, care justifică întreținerea relațiilor sociale, precum ar fi adulterul, fapte evaluate ca infracțiuni în alte legislații penale.

De asemenea, nici conținutul motivațional de apariție a relațiilor sexuale, privit ca „o totalitate de procese lăuntrice bazate pe anumite emoții” nu poate servi în calitate de obiect al protecției penale, întrucât nu ține de sfera ilicitului penal factorii emoționali care țin de apariția, existența sau dispariția unui asemenea conținut.

Astfel, obiect al protecției juridico-penale îl poate reprezenta doar voința, care poate fi catalogată de sfera dreptului penal ca fiind exprimat sau nu. Voința persoanei de a întreține sau nu relații sexuale, precum și libertatea individului de a-și alege forma actului sexual, precum și partenerul cu care dorește să aibă relații sexuale.

Generalizând cele menționate, putem afirma că sistemul infracțiunilor contra libertății și inviolabilității sexuale își regăsește sediul juridic în cadrul Capitolului IV al Părții Speciale a Codului Penal al Republicii Moldova, intitulat – „Infracțiuni privind viața sexuală”, care conține sistemul componentelor de infracțiuni destinate în special ocrotirii juridico-penale a libertății sau/și inviolabilității sexuale.

Bibliografie:

1. Borodac, A. *Manual de drept penal. Partea specială.* – Chișinău: Tipografia „Știința”, 1996.
2. Botnarenco, M. *Răspunderea penală pentru hîrțuirea sexuală.* - Chișinău: Tipografia Centrală, 2016.
3. Brnză, S. *Infracțiuni contra vieții, sănătății, libertății și demnității persoanei.* - Chișinău: USM, 1999.
4. Brînză, S.; Stati, V. *Tratat de drept penal. Partea specială.* Vol. I. - Chișinău, 2015.

5. Cușnir, V.; Paladii, A.; Cernomoreț, S. *Infrațiunea de viol: aspecte juridico-penale*. - Chișinău: Ed. Totex-Lux, 2006.
6. *Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală nr.17 din 07.11.2005*. În: Buletinul CSJ a RM 2006. nr. 3;
7. <http://www.mai.gov.md/ro/advanced-page-type/date-statistice> ;
8. <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6595>;
9. <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6929> ;
10. <https://www.mai.gov.md/ro/date-statistice> ;
11. Paladii, A.; Faigher, A. *Unele aspecte privind conceptul și tipologia infracțiunilor care atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală*. În: Materialele Conferinței internaționale științifico-practice „Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene” din 23-24 martie 2018. Chișinău, 2018.
12. Дурманов, Н.Д. *Советское уголовное право. Особенная часть*. - Москва, 1971.
13. Игнатов, А.Н. *Квалификация половых преступлений*. - Москва: Юридическая литература, 1974.
14. *Курс советского уголовного права* под. ред. Беяев Н. А., Шаргородский М.Д. Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1973.
15. Пионтковский, А.А. *Курс советского уголовного права*. Том. 5. - Москва: Госюриздат, 1971.
16. Яковлев, Я.М. *Половые преступления*. - Душанбе: «Ирфон», 1969.